

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/o-ipn/struktura/kolegium-ipn-1/sklad-kolegium-ipn/187882,prof-dr-hab-Tadeusz-Wolsza.html>
03.05.2024, 11:26

prof. dr hab. Tadeusz Wolsza

Przewodniczący

Urodził się 13 maja 1956 r. w Oławie. Studia wyższe (historię i nauki polityczne) ukończył na Uniwersytecie Wrocławskim w 1979 r. i 1981 r. W trakcie studiów w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Wrocławskiego był współzałożycielem Niezależnego Zrzeszenia Studentów. W 1981 r. został przyjęty na studia doktoranckie w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Tuż przed wprowadzeniem stanu wojennego zdążył wstąpić do NSZZ „Solidarność” (należał do organizacji do 2011 r., następnie zawiesił członkostwo z uwagi na wybór przez Sejm RP do Rady Instytutu Pamięci Narodowej). W 1987 r. obronił pracę doktorską pt. „Narodowa Demokracja wobec chłopów w latach 1887–1914. Programy, polityka, działalność” (opublikowana w 1992 r.). W Instytucie Historii PAN pracuje do dnia dzisiejszego, obecnie na stanowisku profesora. Ponadto od 1999 r. pracuje na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy również na stanowisku profesora.



prof. dr hab. Tadeusz Wolsza

W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych zaczął zajmować się dziejami wojennej i powojennej polskiej emigracji politycznej. Z tego zakresu przygotował kilka książek i studiów. Za pracę „Rząd RP na obczyźnie wobec wydarzeń w kraju 1945–1950” (Warszawa 1998) uzyskał habilitację w Instytucie Historii PAN. Opublikował ponadto dwie monografie: „Za żelazną kurtyną. Europa Środkowo-Wschodnia, Związek Sowiecki i Józef Stalin w opiniach polskiej emigracji politycznej w Wielkiej Brytanii 1944/45–1953” (Warszawa 2005) oraz „W „polskim” Londynie o sowieckiej zbrodni w Katyniu (1940–1956)” (Warszawa 2008).

W latach dziewięćdziesiątych bliżej zainteresował się problemem więziennictwa i zbrodni stalinowskich w powojennej Polsce. Pierwszą większą pracę z tego zakresu wydał w 1995 r.

wspólnie z Dariuszem Jaroszem (pt. „Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym 1945–1954. Wybór dokumentów”). Równocześnie gromadził dokumentację do monografii „W cieniu Wronek, Jaworzna i Piehcina... 1945–1956. Życie codzienne w polskich więzieniach, obozach i ośrodkach pracy więźniów”, która ukazała się drukiem w 2003 r. W wersji zmodyfikowanej pt. „Więzienia stalinowskie w Polsce. System, codzienność, represje” praca ta została opublikowana w 2013 r. W latach kolejnych dodruki tej publikacji przekroczyły nakład 10 tysięcy egzemplarzy. W 2007 r. za cały dorobek naukowy oraz kształcenia młodej kadry naukowej otrzymał od prezydenta Lecha Kaczyńskiego nominację profesorską. W 2013 r. wspólnie z Andrzejem Zaćmińskim opublikował monografię pt. „Ludzie listy piszą.... Referendum i wybory do Sejmu w korespondencji Polaków (1946–1952)”. Kolejną znaczącą monografię wydał w 2015 r. Przygotował wówczas do druku pracę pt. „To co widziałem przekracza swą grozą najśmielsze fantazje”. Wojenne i powojenne losy Polaków wizytujących Katyń w 1943 r.”. Książka otrzymała prestiżowe nagrody: Clio oraz Fundacji im. Janusza Kurtyki (drugie wydanie książki ujrzało światło dzienne pt. „Dotyk Katynia”, natomiast wersja anglojęzyczna pt. „Encounter with Katyn. The wartime and postwar story of Poles who saw the Katyn site in 1943”, Carolina Academic Press, Durham, North Carolina 2018). Kapituła nagrody Książka Historyczna Roku – nagroda im. Oskara Haleckiego nominowała książkę do 10 najlepszych prac naukowych w 2016 r. W 2017 r. z gronem badaczy zajmujących się dziejami drugiej konspiracji wydał drukiem pracę zbiorową pt. „The Return of the Executed Amry” (Brussels 2017). Rok później pod jego redakcją ukazała się praca zbiorowa pt. „Józef Piłsudski: Under the Banners of White Eagle and Pahonia” (Warszawa 2018). Następnie, wspólnie z Włodzimierzem Suleją Danutą Jastrzębską – Golonkową i Alvydasem Nikženkaitisem, wydał drukiem polskojęzyczną i litewskojęzyczną wersję tej pracy (pt. „Bez emocji. Polsko – litewski dialog o Józefie Piłsudskim”, Warszawa 2021. W związku z 100 rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości w 2018 r. ukazała się praca zbiorowa pod jego redakcją „Drogi do niepodległości. Reminiscencje popowstaniowe” (wyróżniona nagrodą im. Józefa Skowronka w 2019 r.). Następną ważną monografię w dorobku Tadeusza Wolszy stanowi monografia pt. „Ze sportem za pan brat, ze sportem na bakier. Pasje sportowe elit politycznych w dwudziestoleciu międzywojennym i w pierwszych latach Polski Ludowej” (Warszawa 2018). Ostatnio współuczestniczył w edycji pracy źródłowej (archiwum Robla) z obszernym wstępem pt. „Gdy nieme groby przemawiają... Spuścizna katyńska”, która była zaprezentowana w 2023 r. podczas konferencji naukowej „Kapelani Katyńscy” w Sejmie RP oraz na Kongresie Pamięci Narodowej w Warszawie.

Obok badań związanych w historią zbrodni katyńskiej i więziennictwa w PRL zajmuje się również postawami środowisk twórczych, naukowych i dziennikarskich w latach 1945–1990. W ramach projektów badawczych Instytutu Pamięci Narodowej koordynował pracę zespołu zajmującego się postawami dziennikarzy. Z tego zakresu światło dzienne ujrzały cztery tomy pod jego redakcją („Dziennikarze władzy, władza dziennikarzom. Aparat represji wobec środowiska dziennikarskiego 1945–1990”, Warszawa 2010; „Wolne media? Środowisko dziennikarskie w 1989 roku”, Warszawa 2010, „Wbrew partii i cenzurze. Media podziemne w PRL”, Warszawa 2012; „Nie tylko niezłomni i kolaboranci.

Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989”, Warszawa 2014). Prof. Tadeusz Wolsza jest również autorem pięciu tomów słownika poświęconego mistrzom gry szachowej (pt. „Arcymistrzowie, mistrzowie, amatorzy. Słownik biograficzny szachistów polskich” (t. 1 – 5, Warszawa 1995–2007) oraz biografii Akiby Rubinsteina i Mieczysława Najdorfa. Z zakresu historii gry szachowej na ziemiach polskich wydał ponadto monografię pt. „Od „Honoratki” do Wierzbowej. Życie szachowe w Warszawie w latach 1829–1939”, Warszawa 2020. Dorobek naukowy Tadeusza Wolszy uzupełniają dziesiątki studiów i artykułów pomieszczone w pracach zbiorowych oraz prestiżowych czasopismach naukowych (np. „Dziejach Najnowszych”, „Kwartalniku Historycznym”, „Studiach z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”, „Polsce 1944/45–1989. Studia i materiały”, „Pamięci i Sprawiedliwości” i „Zeszytach Katyńskich”). Ogółem na jego dorobek składa się ponad 340 różnego rodzaju prac naukowych i popularnonaukowych (monografie, prace zbiorowe, wydawnictwa źródeł, studia, artykuły, wywiady). Uczestniczył w kilkudziesięciu konferencjach krajowych i międzynarodowych (np. w Belgii, Gruzji, RFN, Rosji, Szwajcarii, USA i Wielkiej Brytanii oraz na Litwie i Słowacji). Prof. Tadeusz Wolsza może wykazać się ponadto osiągnięciami w zakresie kształcenia młodej kadry naukowej. Wypromował 12 doktorów (na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy oraz w Instytucie Historii PAN w Warszawie) oraz blisko 280 licencjatów i magistrów.

Prof. Tadeusz Wolsza od końca lat osiemdziesiątych XX w. jest członkiem redakcji czasopisma „Dzieje Najnowsze”, najbardziej rozpoznawalnego na świecie polskiego kwartalnika naukowego, zajmującego się historią XX wieku. Początkowo był sekretarzem redakcji, zaś w latach 2005–2022 redaktorem naczelnym. Ponadto jest członkiem Komitetów Redakcyjnych lub Rad Naukowych następujących czasopism: „Polska 1944/45–1989. Studia i materiały”, „Przegląd Sejmowy” „Zeszyty Katyńskie” i „Świat Idei i Polityki”. W Instytucie Historii PAN od końca lat dziewięćdziesiątych XX w. do 2022 r. był członkiem Rady Naukowej (w tym przez dwie kadencje jej wiceprzewodniczącym).

W latach 2011–2016 z wyboru Sejmu RP został członkiem Rady Instytut Pamięci Narodowej. W 2017 r. Senat RP wybrał prof. Tadeusza Wolszę na członka Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej. Ponadto z nominacji prof. Piotra Glińskiego - wicepremiera i ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego został powołany w skład Rady Muzeum przy Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku w 2018 r. (ponownie w 2022 r., aktualnie jest jej przewodniczącym). W latach 2016–2018 był członkiem Zespołu do spraw Nagród działającego przy Prezesie Rady Ministrów. W 2022 został powołany do Rady Odbudowy Pałacu Saskiego. Obecnie jest doradcą Marszałek Sejmu Elżbiety Witek.

Za działalność naukową i dydaktyczną został odznaczony przez prezydenta RP: Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości (2020 r.) oraz Medalem Złotym za Długoletnią Służbę (2022 r.). Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej uhonorował prof. Tadeusza Wolszę odznaczeniem pamiątkowym Medalem za Zasługi dla ŚZŻAK za wieloletnie przewodniczenie Radzie Programowej „Biuletynu Informacyjnego”.

Uchwałą Sejmu RP z dnia 16 czerwca 2023 r. powołany na członka Kolegium IPN.

